

המגנום

?少

Mr. C

8
סימן
5126/1

לְרַעֲנָן
טֹבֶת טֹבֶת
לִתְבְּזֵבֶת, תְּבִזֵּב
לְרַעֲנָן
I. CH. BRENNER,
48, Mile End Road,
LONDON, E.

ת. 2100/21
ט' ינואר 1948
הנפקה מטעם מינהל המים
במשך תקופה של שבוע אחד. מטרת
ההנפקה היא לסייע לאנשי החקלאות
בבבליון ובעיר העתיקה. מטרת
ההנפקה היא לסייע לאנשי החקלאות
בבבליון ובעיר העתיקה.

Редакція „Гаоламъ“
ВИЛЬНО,
Солдатская 3/15.
Телефонъ № 339.

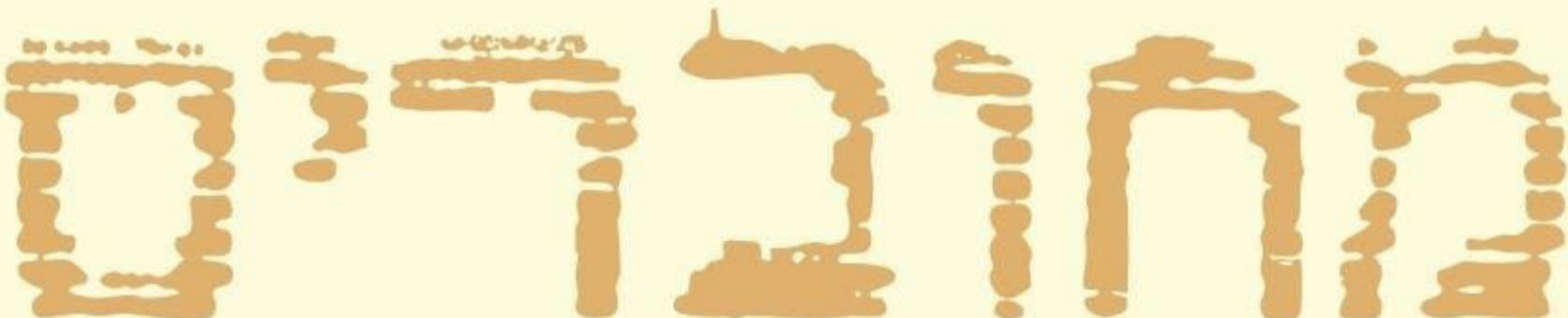
מערכת "העולם"
וילנה

OT
elle

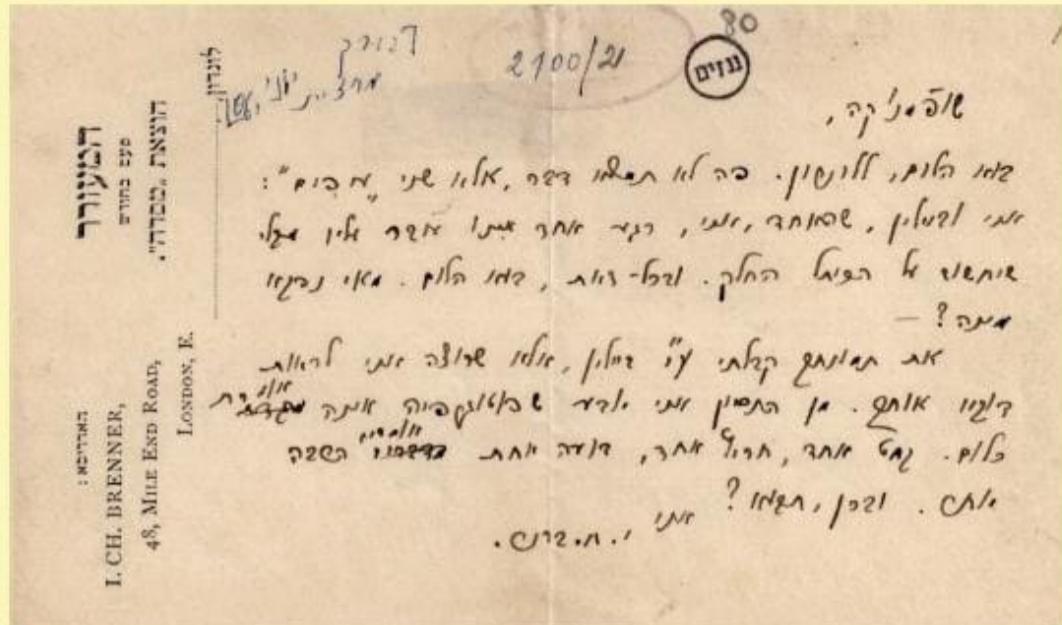
S. Tapauw

(Sonia C. Kaindopas)

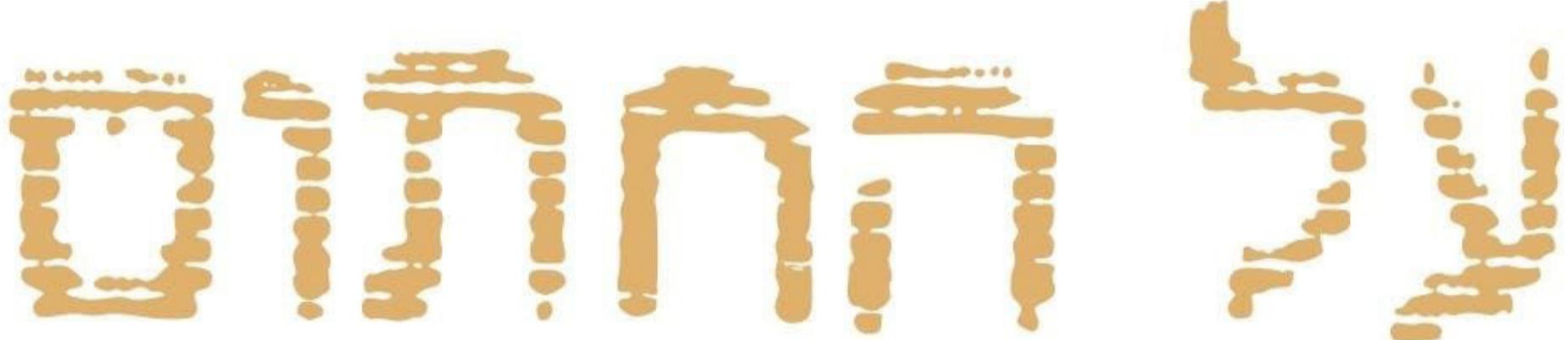
Наследники

ארץ ישראל שמציגת את הרשות החברתית-תרבותית של תחילת המאה ה-20
זה את תלאותיהם בזמן שנדדו בין ערי אירופה עומדים לב תרוכה חדשה בМОזיאון
ישראל יתפרנס בארץ ישראל: מכתבים וಗלוויות של שישה יוצרים עברים שבם חלקו זה עם מה התלונות של ברונר בפני ביאליק על קשייו הכלכליים ועד התהיה של פוג' ממה

"הצורך בכתביה, הכרה ופרסום הם חוט השני שעובר בין מוצני התצוגה". מימין: מכתב מבנור לשופמן, מדריאנווב לבארון, משופמן לפיכמן, ומפוגל לשטרויטס

מקשי הצרפת והנדודים ועד הדאגה לנורל העם היהודי: תערוכה חדשה ויוצאת דופן מעניקה הצצה למכתבים ולגלויות שלחו אחד לשני וליצרים אחרים שישה ספרים עבריים באירופה בתחילת המאה ה-20 – בינויהם דברוה בארון, ברנר וברדיץ'בסקי – וביהם שיתפו ברוחם לבם ובחשבותיהם. "הבנו שאנו נוגעים לא רק בחיקם הפראטיים, בקשריהם ובছזונם, אלא שהם מהווים מטפורה של מצב היהודי בתקופה זו", אומרת אחת מיזמי התערוכה

כramidit sfeir v'iz

צילומים: פלאי

יז"ר גאנזים ועורכת התערוכה אדיבת גפן (בתמונה): "אחד האתגרים היה לנוסות להבין מהם נודדים עבורים. יצרנו רשות חברתיות שהייתה פרושה על פני אירופה. למרות הניתוק הגיאוגרפי, הדואר המדויק והואנו נורץ באושוויץ.

של התקופה, כמו מלחמת העולם השנייה ותוצאותיה, למצבם הפיזי והנפשי של הכותבים והתייחסות לכותבים אחד רטס, "אמורota yod" יר' גאנזים ועורכת התערוכה כה אידיבקה גפן. "אחד האתגרים המשמעתיים היה לנסות להבין מהם נודדים עבורה אותם סופרים. היזכרים הללו היו עברים נשבב לאלה תקופה, ואצל כל אחד ואחת מהם התבטאו הנודדים באופן שונה. יצרנו רשות חברתיות ותרבותית שהיתה פרושה על פני מרחבי אירופה, והתערוכה מספקת הצצה אל האופן שבו התעכבה למרות הניתוק הגיאוגרפי, הדואר המדויק והואנו נורץ באושוויץ".

"החלפת המכתבים הייתה הדרך היהודית לתקשורת באותה תקופה", אומרת אוד-ת התערוכה יונה הראל. "הצורך בכתביה, כתיבה עברית רודוקא, הכרה ופרסום ושיהיה אוכור למצב החברתי והפוליטי

איורפה, שהיו או מרכזי תרבויות תומססים שփכו צעריהם בתחילת דרכם. ככל היו תלושים: ברדיץ'בסקי נרד ונבסוף התישב בברלין, שם נפטר. שופמן סייר לעלות לארץ ישראל, ורק אחרי עליית היטלר לשטון התרצזה. ברנר קבע את מושבו בארץ, וכך נרצה על יידי ערבים. באIRON, הסופרת שכברורה, הגיעה לאיראן, גורשה בצו הטורקים למזרח משם שנִתְיַמָּה, חזרה ולא יזאה שוב מפתח ביתה. גנסין הגיע לארץ לחודשים ספורים, חזיר שמרן על קשר בינהם באמצעות מכתבי גנסין, דוד פוגל ונרשון שופמן – מדור הספרים העבריים בתחילת המאה ה-20, שמרן על קשר בינהם באמצעות מכתבי בים וגליות, שבהם נודרו זה בזה, תחו היכן להתישב וכיצד להתרנס ולהקל ועם זה את תלאותיהם. ככל נודדו בין ערי

ישראלים עברים עיר מרדים כלכלה של נודדים", תערוכה חרשה המוצגת בימים אלה במוזיאון ארץ ישראל בשיתוף עם אגודות הספרים העבריים. ששת היוצרים – דבורה בארון, מיכה יוסף ברדיץ'בסקי, יוסף חיים ברנר, אורן ניסן גנסין, דוד פוגל ונרשון שופמן – מדור הספרים העבריים בתחילת המאה ה-20, שמרן על קשר בינהם באמצעות מכתבי בים וגליות, שבהם נודרו זה בזה, תחו היכן להתישב וכיצד להתרנס ולהקל ועם זה את תלאותיהם. ככל נודדו בין ערי

ש

"התקשות עזבה לרבים מהם לתגבר על הבדידות". הראל צילום: עתליה כץ

"לגאולה אני זקוק".
בגנסין
צילום מתחור ויקיפדיה

"היש בשביי מקום
בארץ ישראל?" פוגל
צילום מתחן ויקינפדייה

"שמחה וריקנות
סביבי ובותוכי". ברנו
ציילום: [הארכיון הציוני המרכזי](#)

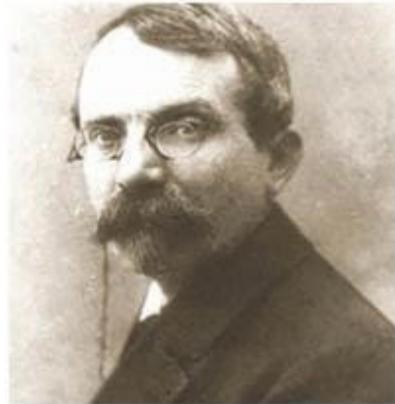
מילה אחת. שופמן
ציילום באדיבות
הספרייה הלאומית

לא יצא מביתה עד
סוף חיה. בארון
צלום מתוך ויקיפדיה

"גומרתי בדעת
לנוסע לחו"ל
להשתלם".
ברודיצ'בסקי
ציילום מתור ויקיפדיה

מילה אחת: "נו", כפי הברהה, כשםnas-
לו לחמות לחמורים שמתהמהים מלה-
גיע". מזאת רמו לכך שבשנת 1914 ש-
פמן נשלח לברלין כדי לעורך ירחון עברי,
שעמדו לנצח לאור שם, במטרה להעבירו
אחרכך לארץ ישראל, אך נאלץ להישאר
במקום, מאחר שפרקעה באירופה במהלך
העולם הראשון, אומרת גפן.

העצבים הרכיבים

אחרי הצבת התערכותה הגיעו יומיה לתובנה נוספת. "היווצרים שבתערכותם מעין סמל למה שקרה לעם היהודי", מסכמת גפן. "אורן ניסן גנסין נרד בין קייב וורשה, וילנה ולונדון, עלה לאرض ישראל, לא החזק מעמד ואחרי זמן קצר חזר לווורשה, שם נפטר ממחלה לב. דוד פוגל נרד ברכבי אירופה מעירתו טטנוב שבאוקראינה לוינה, וילנה, ברלין וצ'רפט, הגע לאرض, אך יצר הנדרדים תקפו, ואחריו שנח חזר לצ'רפט ושם נתפס על ידי הנאצים ונספה באושוויץ. רבורה בארון גולדה בבלארוס, עברה מעירתה הקטנה למינסק בישנת 1910 עלתה לאرض, גילה בצו הטורקים למצרים, חזרה לאرض למצוואה כאן סוף לנזרודה, אבל לא יוצאה מביתה עד סוף חייה. היא הייתה בקשר הדוק עם דוד פוגל ועם ברנר שהיה העורך של 'אמערר', שם התפרסמו מסיפוריה. יה' ברנר הגיע לכך לאחר שנים נdotדים לרבות בין וינה ווילנה, ורשה ולונדון, וחזר חלילה. הוא חתים בטענה צדק, שם התגorder עם דבורה בארון ובעליה יוסף אהרון נוביצץ, עבר לגור ביפן, וב-1921 נרצה לבתי האידום. ברדייז'בסקי, כאחרים, נרד במרכזים שונים, מעולם לא עלה לאرض מעיריו שבחל מוחילוב לווורשה, לוילנה, גמלט ללבוב ומשם לאוסטריה. רק אחרי סייפה אוסטריה על ידי הגרמנים בשנת 1938, בהיותו בן 58, עלה לאرض והתקם בבל ככבו מלכים. כאן כבר נשאר עד יום מותו בשנת 1972 בג'יל 92.

"cashuta" החלנו בגנויים לרוקם את רעיון התהערוכה, לא ידענו שאנו גונאים בעצמם אלא רק בחיקם והפרטיהם, בקשריהם וביחסונם של הוויזרים הגroots, אלא שגם מהווים מטופורה של מצב היהודי בתקופה זו, מוסיפה גפן. "חסדי מנוח, מוחשיים שר' לרשים, נזעים בין תרבויות, ארצות, בחירות, שים אחריו הבית החדש. אם נושא לפול זה גם רדוט משוערת וחוסר ביחסון קומי, נג' ענו בעקבים הרכים". ●

גנוזותי ברכב בוואלוון, אשר לא ראתית בה סימן ברכה, על אחת כמה וכמה שטוב לי להעתנות בברלין...".
פוגל כותב לחביו הסופר והעורך שלום שטרדייט בשנת 1923: "ועכשו אמרו לי חביבי, היש בשבייל' מקומ באיזין ישראל? האמצעא איזה מקוד מהויה? אויל' משפט מורה? כאן באו מים עד נפש, וועל' לש-ינות הייש מודרך את מקומי, אם לא - אין לי תקנה".

גם בגרן טרוד מודר וכותב אל ביאליק
בשנת 1904 במכتب שהוא חותם במילוי
"מעיריך": "דצתי לנסוע לניזי יוזק, אך
אין כף ביד. אמרת לנסוע לבאן אשר
כשווייך – ואון מניחים פה לנסוע לשם
מכאן. מוכרא אני לנסוע לולונזון. מקום
אוחר אין. קניתי כרטיס ונסארו ביד שמי
מאודרים וחצי – כל הכסף אשר איתי. משם
אכתוב לך. עתה מצאי לנוון להוציאך
עליל וועל מזבי למען תדע ותסוכר, אולי
תימצא בידך איזו עכורה ספרותית بعدיו,
כי צד לי מואוד, אם אוכרא למהר בכתיבת
ציוויל כדי להחוות את נפשי. אני בקי היטב
בספרות הרוסית, ואולי יש צורך להשלוח
בסקרים מעין זה. קזר המקום ועוד אשוב
לדבר".

האם חותם השני שעובד בין מוצגי התצוגה. והורשת החברתיות שורר והיצר נועד להתקבל תמייכת, עירור, עזה, רעינות לכתיבת היזכרות ולעתים גם ביקורת בונה. התקשרות והימצאות החברים לעט עוזו לרבים מהם להתגבר על הבידורות שהייתה מנת חלקם בחיי הנורוות. ההבדל העיקרי בין הורשת החברתיות בתחילת המאה ה-20 וו' העכשווית הוא שהתקשרות של או הייתה אישה, אחד לאחר. קהילת הסופרים העב' דרים המודרניים של אותה תקופה העבירה אינפורמציה בטלפון שכור, בעוד שברשת החברתיות של היום הכל חשוף לכלם".

המהיקנים האחרונים

מכל המכתבים וההתכתבויות עלו חי-
פשוי הדרך של הסופרים: היכן יקבעו את
מקוםם, איפה יניחו את ראשם, וגם ראות
במושיר הלאומי. "היכן נמצא נאלה?",
כתב גנסין לירידן, הסופר והמחזאי היהודי
ולמן אנכי, בכתב שוואח חותם במלים
ואחד בכל זאת לעולם". זלבשתסדור ואת
הקליפה העולמית זו – והנה מקה וטבול'
קה. בוקה ומבוקה. הרגשה אחת מורה נת'
דרדה ומתחדרת בימים האחרונים. כלום
לא מתרחש – ויום יכbrid יום. וכמה מהפ'
שיטות יש בה. ריבונו של עולם... מי אני.
לגאולה אני זוק".

חסרון היחס מעסיק אותם. השכר עboro' הכתיבנה עלוב, כפי שכתב ברדיצ'בסקי לאחרון קמינקה בשנת 1888: "וידע כבר דוד שגמורתו בדעתו לנouse לחו"ל להשתלם. ספרו, 'בית מודרשי' כבר נמסר לדפוס והוא יהיה בידיו 400 بعد טרחתוי, ואוכל להליקם בין מידועי הדברים, ובכך לאסוק כספ'. גם אדרמה כי יוכל ללמד לתלמידי הסמינרים שעותן אחדות ביום תלמוד וחוכמת ישראאל. ובשבר זה יוכל למցואו חלק צער. נאם

בתהרו טרוד מאד וכותב אל ביאליק בשנת 1904 במכtab שהוא חותם במילה "מעריצך": "רציתי לנסוע לניו יורק, אך אין כסף בידי. אמרת לנסוע לפחות אשר בשוויץ - ואין מניחים פה לנסוע לשם مكان. מוכרא אני לנסוע ללונדון. מקום אחר אין"